

Globalizacja współczesnego świata

Tomasz A. Winiarczyk

globalizacja

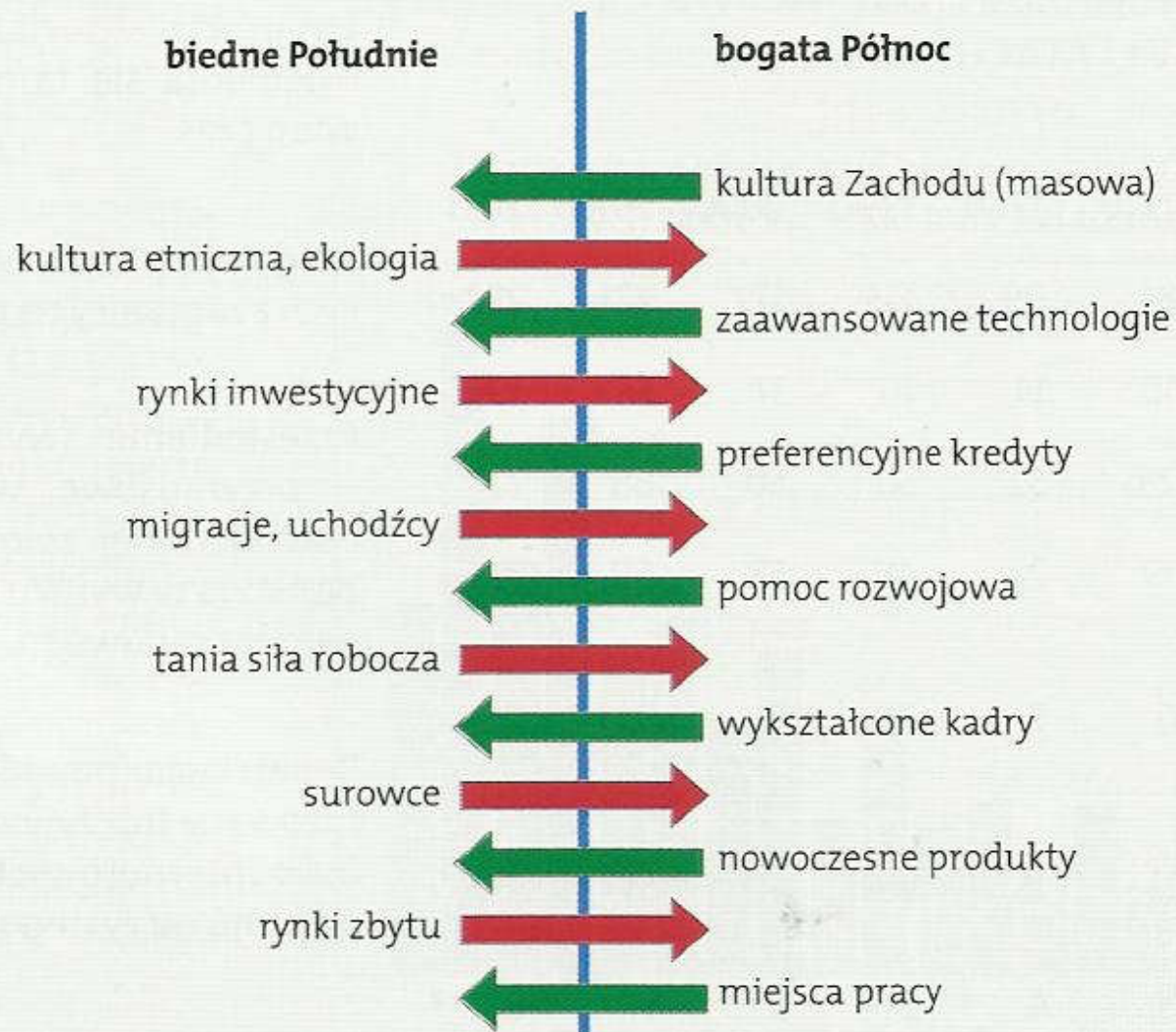
□ ogół procesów prowadzących do coraz większej współzależności i integracji państw, społeczeństw, gospodarek i kultur, czego efektem jest tworzenie się "jednego świata", światowego społeczeństwa; zanikanie kategorii państwa narodowego; kurczenie się przestrzeni społecznej i wzrost tempa interakcji poprzez wykorzystanie technologii informacyjnych oraz wzrost znaczenia organizacji ponad- i międzynarodowych, w szczególności ponadnarodowych korporacji

przyczyny globalizacji

- ❑ powstanie i rozwój światowej wymiany handlowej
- ❑ wzrost skali, zasięgu i form ekspansji organizacji transnarodowych
- ❑ integrowanie wielu rynków i gospodarek (przepływy kapitałów, towarów, usług i ludzi)
- ❑ rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych

wielka wymiana przełomu XX/XXI w.

„Wielka wymiana” przełomu XX i XXI wieku
(wzajemne zależności między państwami biednymi i bogatymi)

przejawy globalizacji

- ❑ **kompresja czasoprzestrzeni** – dzięki postępowi nauki i techniki człowiek może dotrzeć osobiście lub wirtualnie w dowolne miejsce na Ziemi w bardzo krótkim czasie
- ❑ **glokalizacja** – globalna produkcja i konsumpcja dóbr, usług, idei, wartości, mody
- ❑ **globalny rynek** – ekspansja systemu kapitalistycznego i deregulacja międzynarodowych stosunków gospodarczych (odchodzenie od protekcjonizmu narodowego)
- ❑ **modernizacja i detradycjonalizacja** (przyspieszona dyfuzja wzorców kultury, idei oraz informacji)
- ❑ **homogenizacja** (ujednolicanie się społeczeństw narodowych według jakiegoś wspólnego wzorca tworzonego przez centrum) lub **hybrydyzacja** (asymilacja do kultur lokalnych jedynie pewnych elementów wspólnych)
- ❑ **relatywizacja** – wytwory obecne powszechnie stanowią punkt odniesienia dla oceny wytworów narodowych

etapy globalizacji

(za Edwardem Wnuk-Lipińskim)

- ❑ pierwsza fala (od XV-XVI w. – początek: epoka odkryć geograficznych)
- ❑ druga fala (od 2 poł. XIX w. – początek: rewolucja przemysłowa)
- ❑ trzecia fala (po II w. św. → obecnie)

wg Charlesa Omana globalizacja zaczęła się dopiero w latach 1870-1914

wg Milтона Friedmana globalizacja zaczęła się w poł. lat 80. XX w.

poziomy globalizacji

(w odniesieniu do pozycji, jaką gospodarka państwa zajmuje w światowym podziale pracy – wg Immanuela Wallersteina)

□ centrum

- przodowanie w wyścigu technologicznym, koncentrowanie zasobów światowego kapitału, wysoka wydajność pracy, niskie ryzyko inwestycyjne, wysoki dochód narodowy

□ półperyferie

- eksploatowane przez centrum
- aktywne eksploatowanie peryferii

□ peryferie

- dostarczanie na rynek światowy surowców i produktów o niskim stopniu przetworzenia i prostej technologii oraz taniej siły roboczej
- uzależnione od krajów rdzenia i przez nie eksploatowane

areny globalizacji

(za Edwardem Wnuk-Lipińskim)

❑ **ekonomiczna**

- źródła w Konferencji Finansowej i Monetarnej ONZ w Bretton Woods (VI 1944 r.): powstanie Banku Światowego i Międzynarodowego Funduszu Walutowego

❑ **kulturowa**

- co do zasady ekspansja kultury euroatlantyckiej w wydaniu rynkowym

❑ **polityczna**

- globalna płaszczyzna stosunków międzynarodowych kształtowanych głównie partykularnymi interesami narodowymi a nie interesami całości

❑ **przestępczości zorganizowanej**

- produkcja i handel narkotykami, nielegalny przemyt ludzi przez granice, pranie brudnych pieniędzy, przemyt materiałów do produkcji broni chemicznej i nuklearnej, zabójstwa na zlecenie, handel kobietami i dziećmi, zamachy na instytucje publiczne i ludność cywilną oraz przekupstwa urzędników na szeroką skalę
- tu najbardziej zaciera się granica między centrum a peryfariami

ważne zjawiska

- ❑ **GLOBALNA WIOSKA** – sytuacja, w której masowe media elektroniczne obalają bariery czasowe i przestrzenne, umożliwiając ludziom komunikację na masową skalę
- ❑ w tym sensie glob staje się wioską za sprawą elektronicznych mediów
  - termin wprowadzony w 1962 przez Herberta Marshalla McLuhana (książka „Galaktyka Gutenberga”)

ważne zjawiska

- **HOMOGENIZACJA** – proces ujednolicania kultury na obszarze danego społeczeństwa w wyniku mieszania się różnych kultur
- **KREOLIZACJA** – zjawisko tworzenia hybryd kulturowych, przeciwstawne procesowi homogenizacji

ważne zjawiska

- **TURBOKAPITALIZM** – rozwinięta współczesna forma kapitalizmu, w której najważniejsza jest efektywność rynkowa pozbawiona wszelkiej kontroli
  - termin wprowadzony przez amerykańskiego ekonomistę Edwarda Luttwaka i opisany w książce pt. „Turbokapitalizm. Zwycięzcy i przegrani światowej gospodarki”

ważne zjawiska

- **MAKDONALDYZACJA** – proces stopniowego upowszechniania się zasad działania znanych z barów szybkiej obsługi (uosabianych przez sieć McDonald's) we wszystkich dziedzinach życia społecznego
  - makdonaldyzację poprzedziła racjonalizacja i biurokracja
- podstawowe wyznaczniki makdonaldyzacji:
  - kalkulacyjność (→ pracować szybko, sprawnie, za niskie pieniądze)
  - efektywność
  - przewidywalność
  - możliwość manipulacji (→ uprzeciętnianie ludzi)

ważne zjawiska

- **KOMERCJALIZACJA** – każdy proces społeczny i ekonomiczny podporządkowany osiągnięciu zysku, co wymaga dostosowania się do potrzeb odbiorcy (który staje się klientem)
  - odbywa się to często kosztem oryginalności i jakości, z tego powodu komercjalizacja postrzegana bywa jako zjawisko negatywne
- **KONSUMERYZM (w zn. KONSUMPCJONIZM)**
  - hedonistyczny materializm, czyli zachowania społeczne i postawy, które uznają za wyznacznik wartości/jakości życia wielkość osiągnięcia pozycji konsumpcji oraz zgromadzenia dóbr materialnych

ważne zjawiska

- ❑ **McŚWIAT** – rzeczywistość wirtualna powstała dzięki postępowi technologicznemu oraz transnarodowym tworam
- ❑ społeczeństwo McŚwiata jest konsumpcyjne
- ❑ tożsamość człowieka NIE jest tu oparta na patriotyzmie, narodzie czy rodzinie, a na generacji zysku, pragnieniach, potrzebach i zachciankach konsumpcyjnych
- ❑ najważniejszą wartością jest informacja oraz jej przekazywanie
- ❑ McŚwiat to wielkie rozrywkowe zakupy

ważne zjawiska

- **WYŚCIG NA DNO** – zjawisko stałego pomniejszania świadczeń społecznych wywołane wymuszonym przez międzynarodową konkurencję stałym obniżaniem podatków
  - W długim okresie ma to prowadzić do rosnącej biedy i przemieszczaniem się osób z nizin społecznych do krajów które jako ostatnie nie ograniczały świadczeń społecznych, a w rezultacie zmuszając nawet te kraje do zniesienia ich.
  - Niektórzy ekonomiści uważają, że zjawisko to nie musi prowadzić do dalszego zubożenia osób z nizin społecznych, a wręcz przeciwnie. Niższe obciążenia podatkowe oznaczają dla firmy niższe koszty, a to z kolei implikuje niższe ceny produktów firmy.

ważne zjawiska

□ **PREKARIAT** – osoby zatrudnione na podstawie elastycznych form zatrudnienia: oznacza to życie w ciągłej niepewności, gdyż zmiany organizacyjne powodują, że prawie każdy zmienia pracę przynajmniej kilkakrotnie, co z kolei łączy się często ze zmianą miejsca zamieszkania, a to wiąże się ze sferą prywatną, np. trudnościami z planowaniem rodziny

ważne zjawiska

- ❑ **NETOKRACJA** – nowa elita władzy, która pojawi się, a właściwie już istnieje w nowej rzeczywistości społecznej – informacjonalizmie; dla netokraty czysto materialny zysk nie ma większego znaczenia, ponieważ pozycji, jaką zajmuje nie da się osiągnąć dzięki pieniądзом – zapewni mu ją tylko posiadanie wiedzy, władza nad cenną informacją oraz kontakty z innymi netokratami.
- ❑ **KONSUMTARIAT** – ludzie wykluczeni z elity, ponieważ nie posiadają ekskluzywnych informacji, kontaktów; mają dostęp tylko do informacji, które wykorzystane przez netokratów, nie są im już potrzebne

Efektom istnienia netokracji będzie **plurarchia** – system, w którym każdy decyduje o sobie, ale nie ma możliwości decydować o którymkolwiek z innych uczestników. Doprowadzi to do kryzysu demokracji. W sieci każdy jest swoim panem, interes grupy przestaje być ważny, a więc prawo jest notorycznie łamane. Zaniknie granica między legalnością a przestępstwem.

ważne zjawiska

- ❑ **SPOŁECZEŃSTWO RYZYKA** – ogół zjawisk wynikających z rozwoju społeczeństwa przemysłowego, spowodowanych postępem technologii, których skutkami są nieodwracalne zmiany, nad którymi nie można zapanować.
- ❑ Podstawowe rodzaje ryzyka to: ryzyko ekologiczne, zdrowotne, informatyczne i społeczne (indywidualizacja i osamotnienie, masowe bezrobocie, wykształcenie bez zatrudnienia, zmiana relacji między płciami).

skutki globalizacji – pozytywy

- ożywienie międzynarodowej wymiany towarowej
- ogólny wzrost produkcji i dobrobytu
- poszerzanie sfery wolności (obszar wartości materialnych i duchowych) → upowszechnienie demokracji i praw człowieka
- przyciąganie kapitału zagranicznego i inwestycji opartych na nowoczesnych technologiach
- możliwość powiększenia zysków w ramach otwartej konkurencji
- możliwość nieskrępowanego wyboru towarów i usług
- pokojowe współistnienie państw wynikające z rosnącej współzależności
- ułatwione kontakty międzyludzkie
- lepsze wzajemne zrozumienie
- szybkie zapoznawanie się z najnowszymi osiągnięciami w różnych dziedzinach
- upowszechnianie się zasad ochrony środowiska

skutki globalizacji – negatywy

- asymetria rozwoju bogatej Północy i biednego Południa
- rosnące zróżnicowanie dochodów między grupami społecznymi w poszczególnych państwach
- podział na tzw. McŚwiat i świat Dżihadu (za: B. Barberem)
- osłabienie odporności słabszych państw na kryzysy ekonomiczne
- zmniejszenie roli państw na rzecz korporacji transnarodowych
- korzystanie z globalizacji głównie przez ludzi lepiej wykształconych, otwartych, młodych, skłonnych do ryzyka
- likwidacja miejsc pracy w niektórych branżach i wzrost bezrobocia w krajach rozwiniętych – przenoszenie części produkcji do krajów słabo rozwiniętych
- masowe migracje z krajów biednych do bogatych
- problemy adaptacyjne imigrantów → konflikty społeczne
- nierozumienie zagrożeń w nowych sferach życia człowieka (komputery, Internet)
- zagubienie się wielu ludzi w świecie wymagającym ciągłego adaptowania się do szybko zmieniających się warunków
- niszczenie kultury wysokiej i kultur lokalnych na rzecz globalnej, masowej
- ewentualność klęsk ekologicznych
- łatwy rozwój zorganizowanej przestępczości w skali międzynarodowej
- nowoczesne sposoby popełniania niektórych przestępstw (oszustwa komputerowe)

antyglobalizm i alterglobalizm

ANTYGLOBALIZM

- ❑ całkowita krytyka procesu globalizacji
- ❑ sprzeciw wobec konsorcjów transnarodowych, światowych instytucji ekonomicznych, zmniejszaniu roli państwa, prywatyzacji sfery publicznej, spychaniu na margines kultury wysokiej i kultur lokalnych
- ❑ proponowanie jako alternatywy oparcia się na wspólnotach takich jak naród, rodzina, wspólnoty lokalne

ALTERGLOBALIZM

- ❑ dążenie do radykalnej zmiany obecnych stosunków ekonomicznych, ekologicznych i społecznych, przez m.in. budowanie globalnego społeczeństwa obywatelskiego
- ❑ akceptacja globalizacji kulturowej (globalne prawa człowieka, solidarność, zrównoważony rozwój, globalna etyka, itp.)
- ❑ sprzeciw wobec globalizacji ekonomicznej jako procesu prowadzącego do wyzysku i globalnego zniewolenia ludzkości

grupy i fora międzypaństwowe

- ❑ G8 – istniejące do 2014 roku forum polityczno-gospodarcze zrzeszające państwa: Wielka Brytania, Francja, Niemcy, Włochy, Japonia i Stany Zjednoczone (G6, od 1975), Kanada (G7, od 1976) i Rosja (G8 od 1997, w 2014 zawieszona)
- ❑ G20 – grupa 19 państw (Arabia Saudyjska, Argentyna, Australia, Brazylia, Chiny, Francja, Indie, Indonezja, Japonia, Kanada, Korea Południowa, Meksyk, Niemcy, Republika Południowej Afryki, Rosja, Stany Zjednoczone, Turcja, Wielka Brytania, Włochy) i Unia Europejska, której celem jest dyskusja nad wspólną polityką finansową
- ❑ BRICS – określenie grupy państw rozwijających się – Brazylii, Rosji, Indii, Chin Republiki Południowej Afryki; nie tworzą sojuszu politycznego ani formalnego stowarzyszenia handlu; ich cele to: stworzenie nowego systemu walutowego, zwiększenie roli państw rozwijających się w światowych instytucjach walutowych, zreformowanie ONZ.

IMD World Competitiveness ranking 2019
 One Year Change

najbardziej
 konkurencyjne
 gospodarki świata
 2019
 – państwa pod
 kątem całokształtu
 instytucji, polityki i
 czynników
 determinujących
 poziom produkcji

2019	Country	2018	Change
1	Singapore	3	+2 ↑
2	Hong Kong SAR	2	- -
3	USA	1	-2 ↓
4	Switzerland	5	+1 ↑
5	UAE	7	+2 ↑
6	Netherlands	4	-2 ↓
7	Ireland	12	+5 ↑
8	Denmark	6	-2 ↓
9	Sweden	9	- -
10	Qatar	14	+4 ↑
11	Norway	8	-3 ↓
12	Luxembourg	11	-1 ↓
13	Canada	10	-3 ↓
14	China	13	-1 ↓
15	Finland	16	+1 ↑
16	Taiwan, China	17	+1 ↑
17	Germany	15	-2 ↓
18	Australia	19	+1 ↑
19	Austria	18	-1 ↓
20	Iceland	24	+4 ↑
21	New Zealand	23	+2 ↑
22	Malaysia	22	- -
23	United Kingdom	20	-3 ↓
24	Israel	21	-3 ↓
25	Thailand	30	+5 ↑
26	Saudi Arabia	39	+13 ↑
27	Belgium	26	-1 ↓
28	Korea Rep.	27	-1 ↓
29	Lithuania	32	+3 ↑
30	Japan	25	-5 ↓
31	France	28	-3 ↓
32	Indonesia	43	+11 ↑

2019	Country	2018	Change
33	Czech Republic	29	-4 ↓
34	Kazakhstan	38	+4 ↑
35	Estonia	31	-4 ↓
36	Spain	36	- -
37	Slovenia	37	- -
38	Poland	34	-4 ↓
39	Portugal	33	-6 ↓
40	Latvia	40	- -
41	Cyprus	41	- -
42	Chile	35	-7 ↓
43	India	44	+1 ↑
44	Italy	42	-2 ↓
45	Russia	45	- -
46	Philippines	50	+4 ↑
47	Hungary	47	- -
48	Bulgaria	48	- -
49	Romania	49	- -
50	Mexico	51	+1 ↑
51	Turkey	46	-5 ↓
52	Colombia	58	+6 ↑
53	Slovak Republic	55	+2 ↑
54	Ukraine	59	+5 ↑
55	Peru	54	-1 ↓
56	South Africa	53	-3 ↓
57	Jordan	52	-5 ↓
58	Greece	57	-1 ↓
59	Brazil	60	+1 ↑
60	Croatia	61	+1 ↑
61	Argentina	56	-5 ↓
62	Mongolia	62	- -
63	Venezuela	63	- -

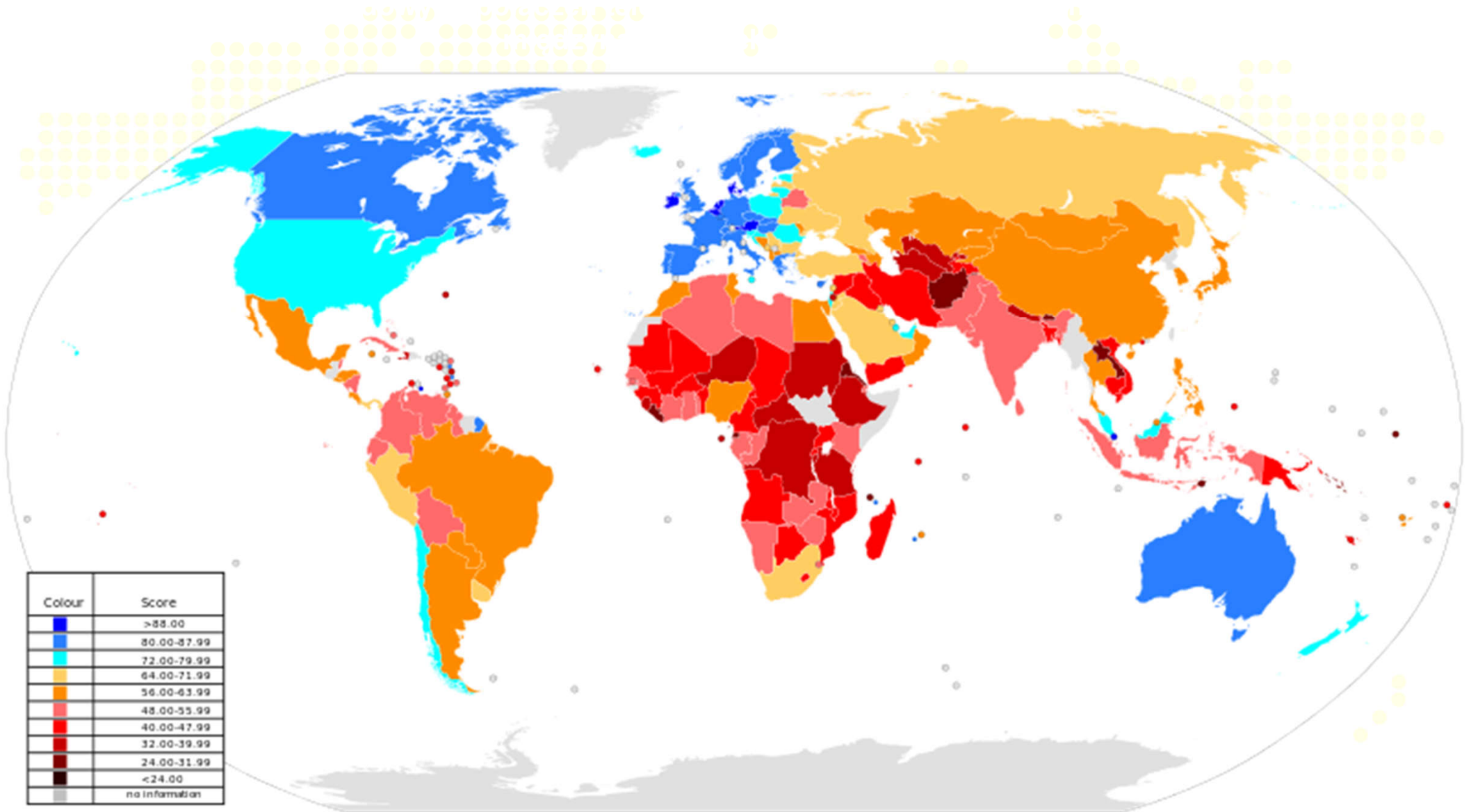
Table 1. World's 100 largest economies in 2018 (Nominal GDP or Revenues in million USD).

1. United States (20494050)	26. Thailand (487239)	51. BP (244582)	76. Ford Motor (156776)
2. China (13407398)	27. Austria (457637)	52. Exxon Mobil (244363)	77. China State Construction Engineering (156071)
3. Japan (4971929)	28. Iran (452275)	53. Berkshire Hathaway (242137)	78. Hungary (155703)
4. Germany (4000386)	29. Norway (434937)	54. Czech Republic (242052)	79. Hon Hai Precision Industry (154699)
5. United Kingdom (2828644)	30. United Arab Emirates (424635)	55. Vietnam (241272)	80. Amerisource Bergen (153144)
6. France (2775252)	31. Nigeria (397270)	56. Romania (239851)	81. Industrial & Commer. Bank of China (153021)
7. India (2716746)	32. Ireland (372695)	57. Portugal (238510)	82. AXA (149461)
8. Italy (2072201)	33. Israel (369843)	58. Apple (229234)	83. Total (149099)
9. Brazil (1868184)	34. South Africa (368135)	59. Iraq (226070)	84. Ping an Insurance (144197)
10. Canada (1711387)	35. Singapore (361109)	60. Peru (225203)	85. Kuwait (141050)
11. Russian (1630659)	36. Malaysia (354348)	61. Greece (219097)	86. Honda Motor (138646)
12. Korea, South (1619424)	37. Denmark (350874)	62. Samsung Electronics (211940)	87. China Construction Bank (138594)
13. Spain (1425865)	38. State Grid (348903)	63. McKesson (208357)	88. Trafigura Beheer (136421)
14. Australia (1418275)	39. Colombia (333114)	64. Glencore (205476)	89. Chevron (134533)
15. Mexico (1223359)	40. Philippines (330846)	65. New Zealand (203404)	90. Cardinal Health (129976)
16. Indonesia (1022454)	41. Sinopec Group (326953)	66. UnitedHealth Group (201159)	91. Costco (129025)
17. Netherlands (912899)	42. China National Petroleum (326008)	67. Qatar (192450)	92. SAIC Motor (128819)
18. Saudi Arabia (782483)	43. Bangladesh (314656)	68. Daimler (185235)	93. Verizon (126034)
19. Turkey (766428)	44. Pakistan (312570)	69. CVS Health (184765)	94. Ukraine (124603)
20. Switzerland (703750)	45. Royal Dutch Shell (311870)	70. Algeria (180441)	95. Allianz (123532)
21. Poland (586015)	46. Chile (298172)	71. Amazon.com (177866)	96. Kroger (122662)
22. Sweden (551135)	47. Finland (275321)	72. Kazakhstan (170539)	97. Agricultural Bank of China (122366)
23. Belgium (533153)	48. Toyota Motor (265172)	73. EXOR Group (161677)	98. General Electric (122274)
24. Argentina (518092)	49. Volkswagen (260028)	74. AT&T (160546)	99. China Life Insurance (120224)
25. Walmart (500343)	50. Egypt (249559)	75. General Motors (157311)	100. Morocco (118309)

Source: Compiled by the authors based on data from the International Monetary Fund (IMF) and Fortune Global 500. Note: The shaded entities are the big corporations, and unshaded boxes are countries.

indeks globalizaczi KOF 2014

bibliografia

- ❑ pl.wikipedia.org
- ❑ podręczniki i vademecum maturalne wyd. Operon
- ❑ **Edmund Wnuk-Lipinski: *Świat międzyepoki. Globalizacja. Demokracja. Państwo narodowe***
- ❑ <http://stosunki-miedzynarodowe.pl/globalizacja/1333-skutki-procesow-globalizacji>
- ❑ <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020>
- ❑ https://www.theglobaleconomy.com/rankings/kof_overall_glob/